

SAMBA-bladet

Nr 7, april 2005

Mot ett kunskapscenter för barn

SAMBA har sedan starten argumenterat för behovet av ett kvalificerat Kunskapscentrum för barnfrågor. Ett stort problem med att prioritering av barnen är så låg är att det inte finns någon samlad översiktlig kunskap vare sig om barnens situation eller om verktyg för att stärka deras position. Detta leder till en brist på beslutsunderlag i barnfrågor som är både vetenskapligt underbyggt och praktiskt användbart. En vetenskapligt underbyggd, verklighetsnära och praktisk metodutveckling saknas. Även de olika frivilligorganisationer har svårt att satsa på en mer generell övergripande bevakning av barnfrågor och en vetenskapligt underbyggd verksamhet eftersom deras respektive uppdrag mer eller mindre fasta inriktningar.

SAMBA har genomfört ett bra och välbesökt seminarium om detta och har gått vidare med ansökningar till flera olika fonder för att få finansiering för en fördjupad undersökning av förutsättningarna för ett Kunskapscentrum. Hittills med negativt resultat. Men skam den som ger sig. Med forskningsproppen för några veckor sedan har den här frågan åter fått nytt liv. Genom att Miljöpartiet bl a med SAMBAs stöd och hurrarop tagit upp barnfrågorna i forskningsproppen har frågan nu kommit närmare ett förverkligande.

Det finns en stor kunskap inom många områden som rör barnens situation, men den är ofta svårtillgänglig för de beslutsfattare som behöver den, den finns spridd på flera ställen. Med goda diskussioner och intentioner kan ett kunskapscentrum bli en stark faktor i att ge de 300-400 000 barn som är utsatt, odelaktiga och glömda bättre villkor. Till ett Kunskapscentrum skall beslutsfattare, media m fl kunna vända sig för att hämta fakta, för att förbättra läget och sprida goda exempel. Sådant arbete bedrivs idag alltför sporadiskt och ofta främst från ett sektorsperspektiv (skola, socialtjänst, sjukvård, etc.). En rimlig arbetsväg vore därför att med de erfarenhet från praktiska lösningar skapa förutsättningar för att dessa slår rot framförallt i kommunerna.

Mats Lindkvist, ordförande i SAMBA

Pengar till samordning av forskning om barn

”Forskning för ett bättre liv”- så valde man att kalla forskningspropositionen för de närmaste fyra åren. Den 22 mars offentliggjordes propositionen framförhandlad av socialdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet. För SAMBA var den av särskilt intresse då Mp under förhandlingarna kontaktat oss för att få veta mer om våra tankar och argument för utvecklandet av ett kunskapscenter för barn.

Propositionen föreslår att totalt 15 miljoner kronor går direkt till forskning om barn, närmare bestämt till forskning om barns hälsa i ett samhällsperspektiv. Dessa ska fördelas till Vetenskapsrådet (VR) och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS). I propositionen menar man att det är viktigt att få kunskap om barns och ungdomars livsvillkor i stort för att kunna arbeta förebyggande. Man hänvisar till resultaten i rapporten ”Tänk långsiktigt!”, som du kan läsa mer om i detta nyhetsbrev. Den visar att generella insatser har mycket positiva och framför allt effektiva resultat på barns och ungdomars sammantagna hälsa.

För att få en helhetsbild föreslås FAS få ett

samordnande ansvar för forskningen om barns och ungdomars hälsa. Ansvaret ska vara som finansierare av projekt, men även att ordna aktiviteter som kan bidra till att olika aktörer kan kommunicera och samverka. Hur detta samordningsansvar kommer att se ut vet man inte idag, enligt Lena Strömqvist som är forskningssekreterare på FAS, men det är troligt att utformningen kommer likna det sätt på vilket man utformat samordningsansvaret på andra områden. Där har man fokuserat på fyra områden. En kartläggning av finansierare och typer av finansiering av projekt, att kartlägga och bilda mötesplatser för forskare, aktörer och organisationer och att stödja informationsspridning och dialog om forskningen.

FAS har redan 2003 tagit initiativ till Olivträdsprojektet, ett tvärvetenskapligt projekt som är tänkt att pågå över en lång tid. Tanken är att man ska följa 100.000 barn redan från tiden före födseln och livet ut. Man ska samla in data genom intervjuer och enkäter på mödravårdscentralerna och sedan följa upp dessa regelbundet. Regeringen ska ge Vetenskapsrådet i uppdrag att utveckla detta. Samlingsida om forskningspropositionen finns på www.regeringen.se.

Här nedan följer ett bidrag från en av medlemmarna i vårt nätverk, KLASSMORFAR. Vi hoppas på fler bidrag och inlägg. Kontakta oss: natalia@samba.nu.

Kansliet i Stockholm har nu uppdaterats med nya medarbetare. Vi som arbetar med Klassmorfar i Solna är Anders Lundwall, Claes Borell, Laila Lundkvist och Per Loman.

Föreningen Klassmorfar för Barnen kanaliserar ett behov från grundskolan att öka närvaron av vuxna i skolan genom att rekrytera, utbilda och förmedla vuxna via arbetsförmedlingen. Det är en ideell förening som verkar för att skolan där Barnen tillbringar mer än hälften av sin vakna tid under veckorna, får en tryggare miljö. Socialt, i den mening att de utsatta Barnen ges likvärdiga villkor till en god skolgång. Mobbing och skadegörelse är bara några tecken på en otrygghet som alltför många elever upplever i grundskolan. Det går ut över de sämre rustade barnen som i många fall saknar vuxna förebilder som har tid att bry sig och lyssna.

Klassmorfars verksamhet är ideell, därför är det av största vikt att vi rekryterar betalande medlemmar och knyter fler sponsorer till oss, så vi kan ge fler Barn en tryggare miljö att växa upp i. Är du intresserad av att bli medlem och bygga för våra barns framtid, så är du välkommen. Medlemskap per kalenderår kostar för enskild medlem 75 kr/år. För familj (var och en räknas som en medlem) är medlemsavgiften 100 kr/år för hela familjen. Vårt postgiro är 4262497-3. Besök gärna vår hemsida www.klassmorfar.nu.

Kom på nätverksmöte! Klockan 19.00 den tredje maj välkomnar vi alla medlemmar. Vi fikar och diskuterar. Maria Rådlund, Buffert kommer för att berätta om sin verksamhet. Anmäl gärna på info@samba.nu. Välkomna!

Friska men oroliga barn

Positivt i Folkhälso-rapporten 2005 som Socialstyrelsen presenterar, är att svenska barn och ungdomar är friskare och mer nöjda med livet än barn i andra länder. Tyvärr fortsätter de psykiska symptomen att vara alltmer kännbara som magont, nervositet och huvudvärk.

Barn i hushåll som är eko-

nomiskt utsatta löper ännu större risk för psykisk ohälsa. Detta gäller också för att råka ut för skador och att drabbas av astma. Allergisjukdomar är de vanligaste långvariga hälsoproblemen bland alla barn, men dödligheten är låg och fortsätter att minska. Ladda ned eller beställ Folkhälsorapporten på www.socialstyrelsen.se.

Barnfattigdomen i Sverige ökar visar en rapport gjord på uppdrag av UNICEF, FN:s barnfond. Men man talar om en relativ barnfattigdom ställd mot den nationella genomsnittliga inkomsten. Statistiken ser allra bäst ut i de skandinaviska länderna- här är den relativa barnfattigdomen låg. Men Sverige har den största andelen fattiga barn bland dessa, ett av tjugo barn. Under nittio-talet har man generellt kunnat se en ökning av den relativa barnfattigdomen i världens länder, även i Sverige.

Kommuners resultat visar överskott

De flesta, två tredjedelar, av landets kommuner visade ett överskott för 2004 om man ser till resultatet före extraordinära utgifter. Det visar siffror från statistiska centralbyrån. Detta har generellt två orsaker: kommunernas verksamhetskostnader ökar i mindre utsträckning och verksamhets- och skatteintäkter ökade. Samtidigt minskade de generella stöden från staten något totalt sett. De kommuner som visar ett större underskott har minskat jämfört med 2003. Mer information finns på www.scb.se.

Mobbning är den främsta orsaken till att barn ringer till BRIS hjälptelefon. Ändå finns det stora brister i den utbildning om mobbing och relaterade ämnen, som dagens lärare får. BRIS har gjort en egen undersökning där man poängsatt lärarutbildningarna efter hur mycket de prioriterar dessa ämnen. Enligt BRIS ger bara två av 29 utbildningar tillfredsställande kunskaper i sådana ämnen som ledarskap, konflikthantering, mobbing, grupprocesser och barn- och ungdomspsykologi. BRIS uppmanar i en debattartikel regeringen och ansvarig minister att ta tag i detta. Läs mer på www.bris.se.

Ungdomar vill ha men vet inte hur de ska hitta hjälp. "Ungdomars behov av samhällets stöd – en lägesbeskrivning" som visar att ungdomar idag har en bra livssituation på det hela taget. När det uppstår problem kan de däremot ha stora behov av hjälp från samhället och vuxenvärlden. Man frågar i undersökningen vart de vänder sig om de behöver hjälp. Det framgår att ungdomarna ofta inte vet vart de ska vända sig om de upplever sig ha psykiska problem eller problem med alkohol. De flesta uppger att de som ett första steg skulle vända sig till skol-sköterskan. Sök rapporten på bland publikationer på www.socialstyrelsen.se.

Ny regel skyddar barn

I höstas inträffade tre dödsolyckor i samband med skolskjutsning. Infrastrukturminister Ulrica Messing bjöd då in olika aktörer till en diskussion om vad som kunde göras. Nu har Vägverket lagt fram ett förslag.

Förslaget innebär bland annat att hastigheten ska sänkas till 30 km/timmen för fordon som passerar en skolskjuts som stannat för på och avstigning. Detta ska markeras med en blinkande skylt på bussens fram och baksida, samt på själva busshållplatsen. Under 2006 ska effekterna av detta ha testats i ett antal kommuner och om det faller väl ut kommer regeln att gälla från året som följer.

Regeln är bra men ”måste gälla för all buss- trafik, eftersom många skolbarn åker med den ordinarie linjetrafiken”, säger man på Sveriges Kommuner och Landsting. Man menar också att de framgångar som kommuners arbete i tätort skördat (2003-04 dödades inte ett enda barn som fotgängare i tätort) borde eftersträvas på landsbygden och att förslaget är ett steg i rätt riktning.

Nödvändighetens pris

”Nödvändighetens pris - konsumtion och knapphet bland barnfamiljer” är en avhandling framlagd av Torbjörn Hjort från Lunds och Växjö universitet som bygger på intervjuer med ekonomiskt resurssvaga familjer och söker svar på frågan om hur det är att vara marginaliserad till följd av knapp ekonomi i ett samhälle som i många aspekter bygger på konsumtion. Två generella problem uppstår för ett hushåll med en svag ekonomi. Ett är att man inte har tillfälle att göra de billigare inköpen dvs. att utnyttja reorna, som ofta infaller så man inte har så mycket pengar, och mängdrabatter. De fattigare tvingas också göra dyra avbetalningsköp. Ett annat problem rör konsumtionen sociala dimension. Tre arenor samverkar med varandra: arbete, boende och konsumtion. Konsumtionsarenan blir viktigare för den som står utan arbete och/eller bostad, men det är svårare att delta på arbets- och bostadsarenan om man har en svag position på konsumtionsarenan. Enligt Hjort måste den som ändå vill ta sig in på konsumtionsarenan riskera mer genom att ta större risker som dyra krediter, eller prioritera hårdare. Familjerna hittar olika strategier som är mer eller mindre riskfyllda för att förhålla sig till konsumtion. Läs den på theses.lub.lu.se.

Tänk långsiktigt! En samhällsekonomisk modell för prioriteringar som påverkar barns psykiska hälsa.

Psykisk ohälsa, hjärt-kärlsjukdomar och cancer är de tre största folkhälsoproblemen idag. Detta är ett problem som kostar oss. Det kostar stora delar av samhällets välfärd och det kostar framförallt mänskligt lidande. Idag har vi stor kunskap om hur vi ska förebygga delar av dessa problem. Men barns och ungdomars psykiska hälsa har försämrats i takt med att resurserna till dessa **generella** insatser från samhället har minskat. När barnen får illa sätts **selektiva** insatser in. Dessa selektiva insatser inom barn och ungdomspsykiatri och olika verksamheter inom socialtjänsten har ökat under senare år. Varför låter vi detta ske? Vad ska vi göra åt det?

Rapporten ”Tänk långsiktigt - ett samarbete mellan Skolverket, Socialstyrelsen och Statens Folkhälsoinstitut tar upp dessa frågor. Där pekas på att det idag inte finns tillräcklig forskning och uppföljning av samhällets generella insatser för att dessa långsiktiga och förebyggande investeringar med tyngd ska kunna hävdas. Det är lätt att förstå att när den kortsiktiga kostnaden är uppenbar och drabbar en huvudman i samhället medan den långsiktiga vinsten, som är svår att beräkna skördas av en annan huvudman i samhället, det inte blir någon sund prioritering av samhällets knappa resurser. Utan krav på ett sektorsövergripande och långsiktigt perspektiv vid beslut, som påverkar barns och ungdomars psykiska hälsa, på olika nivåer inom kommuner, landsting och stat, kommer ingenting att förändras.

Att hitta en lösning på problemet är ingen lätt uppgift. Det finns inga verktyg för denna viktiga prioritering av resurserna. Därför läser man med glädje om den samhällsekonomiska modell som redovisas här. I den kostnadsberäkningen de olika samhälleliga insatserna – generella och selektiva. Tidsfaktorn – vinsten kommer fram många år senare – tas om hand genom att de framtida lägre selektiva kostnaderna nuvärdesberäknas. Svårigheten är framför allt att kartlägga sambanden mellan de olika insatserna, som modellen bygger på. Hypoteserna behöver verifieras av forskning. Hur påverkar på längre sikt personalminskningar inom barnomsorg, skola och skolhälsovård andra samhällssektorer? Vilka besparingar ger utbildning av tonårsföräldrar? Den här modellen är egentligen en vanlig investeringskalkyl, som visar om investeringen är lönsam eller ej. Det är svårt att låta bli att ta hänsyn till en kalkyl med uppenbara vinster. Det krävs dock en medveten politisk styrning för att verktyget ska användas – krav på att besluten bygger på underlag, som grundar sig på konsekvensanalyser av den här typen.

Av: Agneta Steier